

Ніцшэ: „Д’ябал — толькі адпачынак Бога ў сёмы дзень тыдня“. Ужо ж, напэўна, менавіта ў *нядзелю*, калі спрацаваны Бог суцішыўся ў ціхамірным забыцці, д’ябал спакусіў Адама і Еву ўчыніць першародны грэх. І тады нарадзіўся чалавек. Усе мы дзеці *нядзелі*, і грэх наш бацька.

Якраз з-за гэтага ў сёмы дзень тыдня мацней, чым звычайна, звоняць званы, і святары ў сваіх казанях як ніколі палымяна заклікаюць да чысьціні і цноты. Але чалавек цнатлівы толькі ў працы, а ў *нядзелю* працаваць — грэх. І гэта зусім слушна, бо грэх патрабуе вольнага часу, а яшчэ — багата пладоў з дрэва спазнання добра і ліха. Таму ў *нядзелю* на сталае — і чарка, і скварка. А за чаркай і гулянка, і юр, і, здараецца, сварка.

Пакуль Бог адпачывае — мы святкуем *нядзелю*. Сьвята першароднага граху — самай вялікай падзеі з усіх, што здарыліся пасля таго, як Усемагутны Творца аддзяліў святло ад цемры.

Нядзеля

Анатоль Вяцінскі

Нядзеля. Цудоўна рыфмуецца са словам „надзея“. *Нядзеля* — гэта надзея на адхланьне, адпачынак, на вольную часіну ды яшчэ, паводле даўняй народнай традыцыі, на магчымасьць хоць крыху разгавецца. Якому беларусу ня згадваецца часта з душэўнай цеплынёй коласаўская „Раніца ў *нядзельку*“: „Дзень быў сьвяты. Яшчэ ад раньня блінцы пякліся на сняданьне“.

Нядзелька — сьвяты дзень, а калі сьвяты дзень — кожная *нядзеля*, то пагатоў сьвятыя *нядзеля Вербная*, светлыя дні Пасхі і Тройцы. Ды вось сёлетні дзень Сьвятой Тройцы ня толькі ня стаў сьвяточным, урачыстым, а наадварот, зрабіўся чорным, крывавым. У апошнюю *нядзелю* траўня загінулі на тых самых крывавых берагах Нямігі ні ў чым не вінаватыя юнакі і дзяўчаты. Пралілася кроў і ў нядаўнюю *нядзелю* 17 кастрычніка, ужо на беразе Сьвіслачы, калі Марш Свабоды скончыўся гвалтам над імкненьнем людзей быць свабоднымі грамадзянамі свабоднай краіны, мець сваю *нядзелю*.

Няма

Валянцін Акудовіч

Пармэнід сьцьвярджаў, што ёсьць адно тое, што ёсьць, і ніякага „*няма*“ — *няма*. Але чалавек на свае вочы бачыць, як усё былое пакрысе зьнікае ў адсутнасьці самога сябе.

Прычым у кожнай мове існуе слова „*няма*“, але, бадай, ніводнае зь іх не параўнаецца з нашым. І не сьпяшайцеся мяне ўпікаць за местачковы патрыятызм. Залішне шмат беларускае „*няма*“ ўвабрала ў сябе таго, што ня здарылася, не адбылося, не знайшлося. Залішне шмат у ім таго, што добра распачыналася, але зьнікла дазваньня ў неварачці.

Пакуль іншыя народы прырасталі здабыткамі, мы мацаваліся стратамі. І цяпер мы багатыя на „*няма*“, як ніхто. У нас *няма* гісторыі, *няма* мовы, *няма* свабоды, *няма* ладу і, магчыма, хутка ня будзе дзяржавы. Дый пра саміх беларусаў хто ўпэўнена скажа: ці то яны ёсьць, ці то іх *няма*?

Аднак хто ведае, можа, гэтае слова ўвабрала ў сябе ня толькі нашу долю,

але і наш лёс? Можа, самім лёсам нам наканавана адбыцца менавіта празь „няма“, якое мы выношваем усярэдзіне саміх сябе ўжо цэлае тысячагодзьдзе? Колькі за гэты час вусьцішнае „нішто“ праглынула імперыяў, народаў, культураў, якія ганарліва раскашавалі сярод сваіх здабыткаў і перамогаў? Ад іх ужо даўно і знаку не засталася. А мы, зьбіральнікі стратаў і паразяў, затуленыя сваёй адсутнасьцю, перакрочваем у трэцяе тысячагодзьдзе, магчыма, якраз дзеля таго, каб засьведчыць наша вялікае „няма“ як самы надзейны шлях праз час і быцьцё.

Няміга

Сяргей Шуна

На Нямізе снапы сьцелюць галавамі,
Малоцяць цапамі сталёвымі,
На такую жыцьцё кладуць,
Веюць душу ад цела...

Стагодзьдзямі *Няміга* была сымбалам трагедыі. Паўзабыты боль шматвяковай менскай гісторыі, падземная рака (якую, як Стыкс, ня бачыў ніхто з сучаснікаў), дарога сьмерці — так адгукаецца ў нашых душах слова *Няміга*.

Напоеныя крывёю воды *Нямігі* стагодзьдзямі дыхалі пякельным смуродам, плодзячы немачы й хваробы. Людзі спрабавалі зь ёю ваяваць. Яе — яшчэ сто гадоў таму — здушылі ў трубах, яе засыпалі, забрукавалі, залілі асфальтам, забудавалі бэтоннымі спарудамі. Аднак яна працягвае жыць — у цемры, у падзем'і, у іншасьвеце. Яе нельга зваяваць, як нельга зваяваць Сьмерць.

На полі, колішнім замчышчы, на падмурках першай менскай царквы было наладжанае шумлівае гульбішча, без агледзінаў нават на царкоўнае сьвята, калі людзі замест таго, каб супакоіцца ў душы, спакушаліся на таньня весялосьці.

Праз тысячу гадоў, на захадзе XX стагодзьдзя *Няміга* зноў сабрала крывавае жніво.

Нярускі

Сяргжук Сокалаў-Воюш

Калі адна мая знаёмая напрыканцы 70-ых наведала Беласточчыну, адным з галоўных уражаньняў было наступнае: тамтэйшыя беларусы цьвердзілі, што яны *рускія*. „Дык вы расейцы?“ — пыталася мая знаёмая. „Не, мы не маскалі“, — адказвалі тыя.

У беластоцкіх слова *рускі* было прывязанае да праваслаўя — *рускай* (але не расейскай) веры.

Зусім іншае значэньне слова „*нярускі*“ мела ў БССР, дзе словы *рускі* і *расеец* былі поўнымі сынонімамі. „*Што ты як нярускі!*“ — казалі чалавеку, які рабіў нешта не паводле агульнапрынятых у пэўнай сытуацыі і ў пэўным асяродзьдзі нормаў. „*Сем раз нярускі*“ — характарызувалі асобу дзіўных, незразумелых паводзінаў.

„*Нярускім*“ мог быць названы нават той, хто гаварыў па-беларуску або на